

شورای عالی مقابله و پیشگیری از جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم
مرکز اطلاعات مالی (IRIFIU)

درسنامه

"کلیات جرم پولشویی و تأمین مالی تروریسم"

(سطح یک)

معاونت مقررات و برنامه ریزی
مدیریت برنامه ریزی، آموزشی و پژوهشی
گروه آموزش، پژوهش، برنامه ریزی و ترویج

مرداد ماه ۱۴۰۱

اهداف درسنامه

پولشویی و تأمین مالی تروریسم به ویژه در سال های اخیر به واسطه ی پیشرفت های تکنولوژیک و ارتقای همه جانبه ی شبکه های ارتباطی در جهان، توسعه ی مداوم روش های متنوع و نوظهور را به خود دیده است. بنابراین، امر مقابله پولشویی و تأمین مالی تروریسم (AML/CFT) نیز روز به روز از پیچیدگی های خاصی برخوردار و به موضوعی چند وجهی تبدیل گردیده و به بستر گسترده ای تبدیل شده که از قوانین و مقررات و آیین نامه های اجرایی مرتبط، تطبیق مقررات، نظارت بر اشخاص مشمول، روش های کشف، آسیب پذیری خدمات و محصولات و ارزیابی ریسک گرفته تا ساختار و کارکرد واحدهای اطلاعات مالی، رمز ارزها، داده کاوی و سایر موضوعات مرتبط با فناوری های علوم رایانه ای را در بر می گیرد. در چنین شرایطی موضوع ارائه ی آموزش های مورد نیاز به کلیه ذینفعان، در راستای ارتقای دانش، افزایش توانمندی و متناسب سازی توان آنان برای پیشگیری و مقابله متناسب با سطح کیفی اقدامات مخرب پولشویی و تأمین مالی تروریسم، اهمیت بسزایی می یابد.

در همین راستا و با هدف پاسخگویی به طیف وسیع نیازهای آموزشی در این حوزه و توسعه ی پایدار و متوازن در ارتباط با شناخت و پیاده سازی نظام مند فرآیندهای امر مقابله با جرم پولشویی، مرکز اطلاعات مالی (IRIFIU) در چهارچوب وظایف ذاتی و قانونی خود به عنوان متولی امر مقابله و مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در ایران، نسبت به تدوین و ارائه ی مجموعه قوانین و مقررات، محتوای آموزشی مکتوب و چندرسانه ای اقدام نموده است.

درسنامه ی پیشرو با هدف آشنایی کلی با مفاهیم عمومی جرم پولشویی و تأمین مالی تروریسم برای عموم شهروندان تهیه شده است.

اهداف آموزشی.....	۴
مقدمه.....	۵
مفهوم و تعریف کلی پولشویی.....	۶
تاریخچه‌ی پولشویی.....	۸
جرایم منشأ پولشویی.....	۹
انواع پول.....	۱۱
ویژگیهای جرم پولشویی.....	۱۱
انواع پولشویی.....	۱۳
اهداف پولشویی.....	۱۴
مراحل پولشویی.....	۱۵
مشاغل در معرض سوءاستفاده و روش‌های پولشویی.....	۱۸
آثار و تبعات منفی جرم پولشویی.....	۲۷
آشنایی با شماری از سازمانها و پیماننامه‌های بینالمللی ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم.....	۳۳
اقدامات ایران در زمینه‌ی مبارزه با پولشویی.....	۳۷
شورایعالی مقابله و پیشگیری از جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم.....	۳۹
آشنایی با مرکز اطلاعات مالی.....	۴۰
مبارزه با تأمین مالی تروریسم.....	۴۲

اهداف آموزشی

از فراگیر درسنامه انتظار می رود پس از مطالعه محتوا بتواند؛

۱. جرم پولشویی را تعریف نماید.
۲. جرائم منشا پولشویی را نام ببرد.
۳. انواع پول را توضیح دهد.
۴. اهداف مجرمان پولشویی را توضیح دهد.
۵. مراحل پولشویی را تشخیص و توضیح دهد.
۶. مشاغل در معرض پولشویی را نام ببرد.
۷. آثار و ابعاد منفی پولشویی را توضیح دهد.
۸. اهداف و کارکرد، پیمان ها و نهادهای ضد پولشویی و تامین مالی تروریسم را توضیح دهد.
۹. ساختار و وظایف شورایعالی مقابله با جرم پولشویی و مرکز اطلاعات مالی را توضیح دهد.
۱۰. اقدامات جمهوری اسلامی ایران در خصوص مقابله با تامین مالی تروریسم را بیان کند.

مقدمه

به موازات تحولات و پیشرفت‌های اقتصادی جهان در سده‌های اخیر، جرایم اقتصادی نیز به فهرست جرایم پیشین افزوده شده است. پولشویی و تأمین مالی تروریسم از جمله مهم‌ترین این جرایم است که جامعه بین‌المللی، با درک تهدیدهای پیش‌رو، اقدامات بسیاری را برای الزام به مبارزه و پیشگیری از آن‌ها در پیش گرفته است.

بسیاری از جنایات سازمان یافته با هدف کسب درآمد و پول صورت می‌گیرد و در این میان خیل عظیمی از مجرمان، جرم را در قبال دریافت پول نقد انجام می‌دهند. این جرم می‌تواند قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه و کالا، قاچاق انسان، رشوه، اخاذی، کلاهبرداری و ... باشد. با افزایش درآمد ناشی از این فعالیت‌ها، نگهداری، ذخیره، انتقال، استفاده و مدیریت این مقدار پول، بزرگترین دغدغه فرد مجرم خواهد بود.

پر واضح است که از معایب پول نقد، سنگین و حجیم بودن و دشواری در جابجایی آن است. همچنین مبالغ هنگفت پول نقد ضمن ایجاد جلب توجه، باعث ایجاد ظن در دیگران خواهد شد. با به دست آمدن مقادیر زیاد پول برای مجرمان این مسئله برای آنها حائز اهمیت می‌شود که چگونه بدون ایجاد جلب توجه مراجع ذیصلاح، درآمدهای حاصله را قانونی جلوه داده و از آن استفاده نمایند. برای انجام این کار از فرآیندی به نام پولشویی استفاده می‌شود که در آن با کشیدن پوشش قانونی بر روی درآمدهایی که منشأ غیر قانونی دارند، پول نامشروع و غیر قانونی به پول مشروع و قانونی تبدیل و خطر به دام افتادن مجرمان به دست مراجع ذیربط کاهش می‌یابد.

مفهوم و تعریف کلی پولشویی

منظور از پولشویی مخفی کردن منبع اصلی اموال ناشی از جرم و تبدیل آنها به اموال پاک و مشروع است، به گونه‌ای که یافتن منبع اصلی مال غیرممکن یا دشوار گردد.

تعاریف متعددی درباره جرم پولشویی وجود دارد که به عنوان نمونه می‌توان تعریف زیر را مثال زد:

پولشویی فرآیندی است که مجرمین یا گروه‌های سازمان یافته بوسیله آن ریشه و ماهیت مال حاصل از جرم را تغییر داده و آن را به حوزه اقتصاد رسمی وارد می‌سازند.

پولشویی از منظر بین المللی

براساس تعریف سازمان بین المللی پلیس کیفری، پولشویی عبارت است از هر نوع عمل یا اقدام برای مخفی کردن یا تغییر هویت عواید نامشروع، به طوری که وانمود شود این عواید از منابع و فعالیت های قانونی سرچشمه گرفته است.

پولشویی از نگاه فرآیندی

پولشویی فرآیندی است که در آن درآمدهای ناشی از جرایمی مانند قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه و کالا، قاچاق انسان، رانت خواری، تهیه و فروش مشروبات الکلی، اختلاس، رشوه، اخاذی، کلاهبرداری و ... را که پولی نامشروع و غیرقانونی است، طی روندی، به ظاهر به پول مشروع و قانونی تبدیل می‌گردد. به عبارت دیگر پولشویی فرآیندی است برای تغییر ظاهر هویت منشأ سرمایه‌هایی که از راههای غیرقانونی و یا نامشروع به دست آمده است به گونه‌ای که این سرمایه‌ها قانونی و مشروع به نظر برسند.

پولشویی در پوسته ی قانونی

پولشویی یک ظاهر قانونی برای نجات مجرمان از دست مراکز قضائی، بازرسان مالیاتی و سایر بازرسان قانونی را فراهم ساخته و موجب می شود پول حاصل از فعالیت‌های مجرمانه مورد استفاده مجدد قرار گرفته و در فعالیت‌های مجرمانه دیگر مانند خرید و فروش دوباره مواد مخدر و ... به کار گرفته شود. همچنین سبب می شود که توجه ضابطان قضایی و بازرسان تحقیق و بررسی، از مرتکبان اصلی جرم منحرف گردد. به اختصار، می توان گفت پولشویی روشی است که مجرمان به وسیله آن می توانند جنایت کرده و به جنایت خود ادامه دهند.

پولشویی و اقتصاد

لازم به توضیح است که اقتصاد غیر رسمی (اقتصاد سایه/ موازی/ زیرزمینی) نه تنها عملیات مجرمانه، بلکه کلیه عملیات غیرقانونی (از جمله فرار مالیاتی، اجتناب از پرداخت مالیات و درآمدهای گزارش نشده که از فروش کالا و خدمات قانونی به دست آمده است) را نیز در بر می گیرد.

افرادی که در بازارهای غیررسمی فعالیت دارند، سعی در مخفی نگه داشتن فعالیت‌های خود از منظر دولت و قانونگذاران دارند. لذا تخمین اندازه و میزان وسعت بازارهای غیر رسمی بسیار مشکل می باشد. با این توضیح پی می بریم که اقتصاد غیر رسمی شامل دو طیف عملیات مجرمانه و عملیات غیر قانونی می باشد.

پولشویی از نگاه قانون

بر اساس ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی ایران جرم پولشویی عبارت است از:

۱. تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از ارتکاب جرایم با علم به منشأ مجرمانه آن.
۲. تبدیل، مبادله، یا انتقال عوایدی به منظور پنهان یا کتمان کردن منشأ مجرمانه آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیر مستقیم از ارتکاب جرم به دست آمده یا کمک به مرتکب جرم منشأ به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نشود.
۳. پنهان یا کتمان کردن منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه‌جایی، یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

تاریخچه پولشویی

درباره تاریخچه پولشویی نظرات مختلفی وجود دارد:

دیدگاه نخست – مافیای آمریکایی

ریشه این لغت مربوط به قرن بیستم و زمانی است که قمار در آمریکا ممنوع اعلام شد. در دهه ۱۹۳۰ میلادی سران مافیای آمریکایی بر شبکه ای از رختشوی خانه‌های سکه ای آن کشور مالکیت داشتند. با اعلام ممنوعیت قمار در این کشور، برخی افراد که در زمینه قمار فعالیت داشتند اقدام به خرید این دستگاه ها نمودند تا ضمن تلفیق درآمدهای غیرقانونی با درآمدهای این حرفه که حساسیتی روی آن نبود، آنها را قانونی جلوه داده و تلاش کنند نقدینگی بالای خود را مرتبط با خدمات رختشویی معرفی نمایند. لذا از آن زمان به بعد اقدامات انجام شده برای مخفی کردن منشأ عواید حاصل از فعالیت های مجرمانه پولشویی نام گرفت.

دیدگاه دوم – فرآیند تطهیر

بر اساس دیدگاه دوم، واژه پولشویی فرایندی است که در آن وجوه کثیف و نامشروع ضمن عبور از مجاری مالی متعدد پاک و تطهیر می شود. به این صورت که وجوه با منشأ غیرقانونی و مجرمانه، وارد فرایندهای مختلفی گشته و با عبور از هر مرحله و دور شدن از منشأ ایجاد، یافتن ریشه های اصلی آن به مراتب دشوارتر می شود.

دیدگاه سوم – بازرگانان چینی

در دیدگاه سوم، تاریخچه پولشویی به هزاران سال پیش بر می گردد. در آن روزگار بازرگانان چینی با هدف مخفی کردن دارایی‌شان از حکام و یا فرار از پرداخت مالیات، اموال خود را به شکل دارایی های منقول در می‌آوردند. با انجام این کار، ضمن تسهیل در جا به جایی آن اموال، امکان سرمایه گذاری در خارج از محل کسب عواید نیز فراهم می شد.

پولشویی در ادبیات قضایی

پدیده پولشویی، در دهه ۱۹۸۰ به ویژه در مورد عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر و داروهای روان گردان به عنوان جرم وارد ادبیات قضایی شد و مورد توجه کشورهای غربی قرار گرفت. آگاهی این کشورها از سودهای کلان حاصل از فعالیت‌های مجرمانه از یک سو و نگرانی از گسترش مصرف مواد مخدر از سوی دیگر منجر به وضع قوانینی شد که با کمک آنها بتوان به مبارزه با فروشندگان مواد مخدر پرداخت.

اگرچه این قوانین ابتدا بر عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر تاکید داشتند، اما به زودی مشخص شد که در تدوین قوانین و مقررات ضد پولشویی و در پیمان نامه‌های مربوط به همکاری‌های بین‌المللی و همچنین ردگیری، کشف عواید غیرقانونی و پیگرد مجرمان، باید عواید حاصل از جرایم مهم دیگری مانند اخاذی، رشوه خواری، کلاهبرداری و ... را نیز مدنظر قرار دهند.

جرایم منشأ پولشویی

درآمدهای نامشروع از نگاه قانون اساسی

درآمدهای قانونی و غیرقانونی، بر اساس ضوابط داخلی و قوانین جاری هر کشور تعریف می‌گردد.

اصل چهل و نه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به صراحت دولت را موظف کرده است ثروت‌های ناشی از ربا، غصب، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه‌کاری‌ها و معاملات دولتی، فروش زمینهای موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او این اموال را به بیت المال بدهد.

با این اوصاف، اطلاق درآمد، ثروت یا منابع غیر قانونی بر اساس قوانین هر کشور ممکن است مصادیق متفاوتی را شامل شود، اما از آنجا که پولشویی جرمی است که مورد توجه سازمان‌های بین‌المللی بوده و مبارزه با

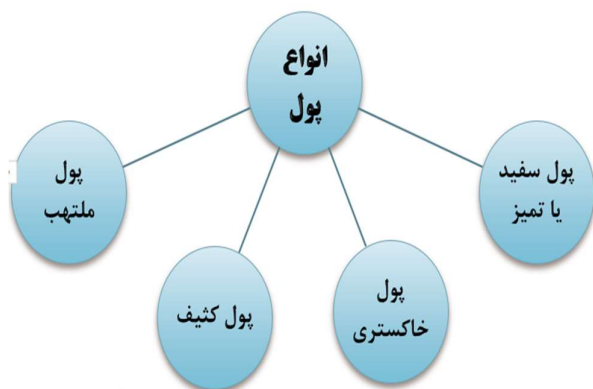
آن در سطح بین الملل مطرح است، بعضی از مصادیق درآمدهای غیرقانونی از نظر بین المللی و ضوابط داخلی کشورها با یکدیگر مطابقت دارد.

درآمدهای نامشروع از نگاه FATF

طبق نظر FATF، اصلی ترین منبع درآمد غیرقانونی، قاچاق مواد مخدر و جرائم مالی می باشد همچنین، این سازمان جرایم منشأ پولشویی را موارد ذیل اعلام نموده است:

- ۱- تروریسم
- ۲- قاچاق انسان و مهاجرین
- ۳- قاچاق مواد مخدر
- ۴- قاچاق کالا
- ۵- استثمار جنسی
- ۶- قاچاق اسلحه
- ۷- قاچاق آثار باستانی
- ۸- فساد و رشوه
- ۹- پول تقلبی
- ۱۰- سرقت هنری
- ۱۱- جرایم محیط زیستی
- ۱۲- آدم ربایی و گروگان گیری
- ۱۳- دزدی
- ۱۴- اخاذی
- ۱۵- جعل اسناد
- ۱۶- دزدی دریایی
- ۱۷- خیانت در امانت

انواع پول

پول سفید: درآمد کسب شده از راه‌های قانونی و

مشروع.

پول سیاه یا کثیف: درآمد حاصل از عملیات

مجرمانه مانند قاچاق مواد مخدر و...

پول خاکستری: درآمد کسب شده از برخی تخلفات، عملیات غیر قانونی یا حتی قانونی که از نظارت دولت

دور مانده است مانند فرار مالیاتی یا درآمد حاصل از تخلفات گمرکی (بیش بود ارزش).

پول ملتهب: به نوعی پول گفته می‌شود که به لحاظ تغییرات سریع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی از کشورها

خارج و به مناطق امن منتقل می‌شود؛ نظیر سرمایه‌هایی که به دلیل جنگ از یک کشور خارج می‌شود.

شایان ذکر است، همه‌ی پولهایی که مورد شست‌وشو واقع می‌شوند، الزاماً از عوائد حاصل از جرم نمی‌باشد و

همان‌گونه که ذکر شد پولهای خاکستری ممکن است در ابتدای امر تمیز باشند و سپس آلوده گردند.

ویژگیهای جرم پولشویی

طبیعت ثانویه

• پولشویی جرم ثانویه است: پیش از وقوع برای ارتکاب این جرم باید جرم دیگری از قبیل قاچاق

مواد مخدر، آدم‌ربایی، فروش اعضای بدن و غیره رخ داده باشد. طبیعت ثانویه بودن این جرم سبب

می‌شود که وجدان عمومی جامعه در مقابله با آن چندان برانگیخته نشود.

به‌عنوان نمونه اگر دزدی، قتل و یا کیف‌قاپی در خیابان رخ دهد، عکس‌العمل شدید مردم عادی را

در پی خواهد داشت به گونه‌ای که همگی خواستار مجازات متخلف می‌شوند؛ اما اگر در خصوص

چیستی پولشویی از مردم پرسیده شود، اکثریت آنها ناآگاه بوده و یا توجهی به این امر نخواهند داشت. بنابراین، با این تفاسیر، یکی از مشکلات مسئولین برای مبارزه با این جرم، همین مشخصه است.

ماهیت سازمان یافته

- پولشویی جرمی سازمان یافته است: این خصیصه از جرم، بعد دیگری از مشکل رهگیری مجرمین را به همراه می آورد. مجرمی که به صورت انفرادی عمل می کند، با پیگیریهای پلیسی و قضایی دستگیر می شود؛ ولی در جرم پولشویی مسئولین با تشکیلات وسیع و مجهزی روبرو هستند که گستره ی گوناگونی از عاملین ساده مانند خرده فروش مواد مخدر تا تحصیل کردگان و متخصصین را در بر می گیرد. بنابراین، دستگیری یک مجرم، مشکلی را حل نکرده و دیگران به سادگی به کار خود ادامه می دهند. این مسئله کار را برای مجریان قانون دشوار می سازد.

مقیاس فرا ملی

- پولشویی جرمی فرا ملی است: پولشویی الزاماً در یک محدوده جغرافیایی خاص یا در مرزهای یک کشور رخ نمی دهد. به دلیل سازمان یافته بودن این جرم و وسعت تشکیلات سازمانی آن، دامنه ی این جرم به بیرون از مرزهای کشورها کشیده می شود. بنابراین، همین ویژگی است که اهمیت همکاری های بین المللی و نقش سازمان های بین المللی برای هماهنگی کشورها به منظور مقابله با آن را روشن می سازد.

جرم طبقه‌ی یقه سفید

- پولشویی جرم فرهیختگان (یقه‌سفیدها) است: در گروه‌های سازمان‌یافته‌ی تبهکار، برای انجام مراحل پایانی پولشویی از متخصصینی همچون حسابداران، حقوقدانان، وکلا و کارمندان بانک استفاده می‌شود. همچنین برای تمیز جلوه دادن درآمدهای موجود، از نهادها و سازمان‌های قانونی مانند بانک‌ها، دفاتر وکالت و حسابرسی استفاده می‌شود. بدیهی است بدون کمک افراد متخصص، پاک کردن مسیر گردش پول‌های کثیف حاصل از جرایم، دشوار و گاه غیرممکن است.

انواع پولشویی

پدیده‌ی پولشویی به مرزهای یک کشور محدود نمی‌شود و تنها درآمد حاصل از کارهای مجرمانه‌ای که درون مرزهای کشورها رخ می‌دهد را در بر نمی‌گیرد؛ بلکه ممکن است، عواید به دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه‌ای که در دیگر نقاط واقع شده است، به یک کشور منتقل و در آنجا پاک‌سازی شود. بنابراین، از منظر منطقه‌ای می‌توان پولشویی را به انواع زیر تقسیم نمود:

(۱) پولشویی درونی: در صورتی که جرم منشأ در داخل یک کشور واقع شود و پاک‌سازی عواید حاصل از آن نیز در همان کشور صورت پذیرد، پولشویی درونی اتفاق افتاده است. به عبارت بهتر، شامل وجوه کثیف به دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه‌ای است که درون یک کشور تولید و در همان کشور نیز شسته می‌شود.

(۲) پولشویی بیرونی: چنانچه جرم منشأ در خارج از یک کشور و پاک‌سازی عواید حاصل از آن نیز در خارج از آن کشور صورت پذیرد آن را پولشویی بیرونی می‌نامند. به عبارت دیگر، شامل وجوه کثیف حاصل از فعالیت‌های مجرمانه‌ای است که در کشور دیگری به دست می‌آید و در سایر کشورها نیز شسته می‌شود.

۳) پولشویی وارداتی: چنانچه جرم منشأ در خارج از کشور رخ دهد و پاک‌سازی عواید حاصل از آن در داخل کشور صورت پذیرد آن را پولشویی وارداتی می‌نامند، زیرا وجوه کثیف ناشی از جرم، از سایر نقاط جهان وارد یک کشور شده و در داخل آن کشور عمل پولشویی روی آن صورت گرفته است.

۴) پولشویی صادراتی: چنانچه جرم منشأ درون کشور رخ دهد ولی عواید حاصل از آن در خارج از کشور مورد پاک‌سازی قرار گیرد، آن را پولشویی صادراتی می‌نامند زیرا عواید نامشروع از داخل یک کشور به خارج آن صادر شده و عملیات تطهیر صورت می‌پذیرد.

در این میان، آنچه باید در الویت و نخستین گام برای مبارزه با پولشویی مورد توجه سیاست‌گذاران اقتصادی قرار گیرد، مبارزه با گونه‌های نخست و سوم است. با توجه به این‌که پولشویی یک معضل جهانی می‌باشد بخشی از برنامه‌های مبارزه با آن، به ویژه در گونه‌های وارداتی و صادراتی، همکاری متقابل با نهادهای شناخته‌شده‌ای که در این زمینه فعالیت دارند را می‌طلبد.

اهداف پولشویی

اهم اهداف مجرمان و جنایتکاران از ارتکاب به عمل پولشویی موارد ذیل می‌باشد:

۱) فرار از تعقیب: مجرمان و سازمان‌های تبه‌کار می‌کوشند تا برای فرار از رهگیری توسط مجریان قانون، عواید حاصل از اعمال مجرمانه خود را با یکپارچه‌سازی در پول تمیز، مشروع و قانونی جلوه دهند و در صورت توفیق در این امر، تعقیب آنان بی‌نتیجه خواهد شد.

۲) فرار از مجازات: در صورت مصون ماندن مجرمان از تعقیب قانونی، جرم و مجرم شناسایی نشده و به تبع آن مجازاتی نیز در پی نخواهد بود. بدیهی است در این صورت امکان تکرار جرم نیز به مراتب بیشتر از پیش خواهد بود.

۳) فرار از مصادره اموال: اکثریت کشورها در صورت کشف جرم پولشویی، مصادره و توقیف اموال حاصل از جرم را جزء مجازات در نظر گرفته‌اند. در صورتی که مجرمان بتوانند عمل پنهان‌سازی جرم خود را به درستی

انجام دهند، دارایی‌ها و ثروت کثیف آنان نیز از مصادره قانونی در امان مانده و راه رسیدن به اهدافشان را ساده و هموار می‌سازد.

۴) فرار از مالیات: در بسیاری از کشورها فرار مالیاتی و پولشویی در کنار هم وجود دارد. پولشویی یک راهکار اثربخش برای فرار از پرداخت مالیات است، زیرا هر چه ثروت انبوه‌تر و درآمد هنگفت‌تر باشد، توجه بیشتری را در خصوص کشف منبع آن دارایی به‌سوی خود می‌کشد. علاوه بر این، مجرمی که قادر به نگهداری از ثروت فراوان و غیرقانونی خود را ندارد، در پی راهی است که مانع از کشف جرم و توقیف و مصادره درآمدهای حاصل از اعمال مجرمانه خود گردد. از این‌رو، علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری این دارایی در زمینه‌های گوناگون است تا علاوه بر بهره‌برداری بدون خطر، بتواند با سرمایه‌گذاری‌های سودآور، درآمد بیشتری نیز تحصیل نماید.

مراحل پولشویی

پولشویی فرآیندی است که طی سه مرحله انجام می‌پذیرد. این مراحل می‌توانند با هم و در کنار هم به‌عنوان تک‌تراکنش و یا به‌شکل گام‌هایی پشت سر هم انجام پذیرد. طی این مراحل است که می‌توان نسبت به کشف فعالیت‌های پولشویی اقدام و درصدد مبارزه با آن برآمد.

۱- مرحله جای‌گذاری (Placement)

۲- مرحله لایه‌گذاری (Layering)

۳- مرحله یکپارچه‌سازی (Integration)

مرحله نخست: جای‌گذاری

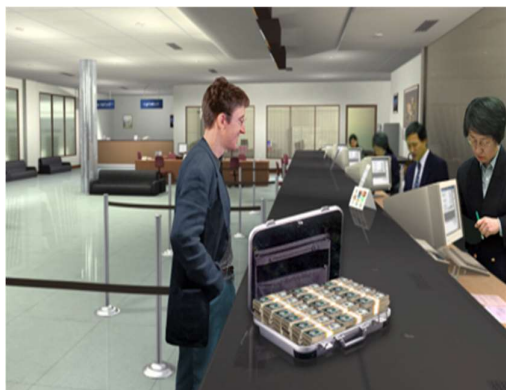
همان‌طور که پیشتر گفته شد، فعالیت‌های تبه‌کارانه، پدیدآورنده‌ی مقادیر زیادی پول نقد می‌باشد. در مرحله‌ی نخست (The Placement Stage)، مجرم تلاش می‌کند تا پول نقد موجود را، بدون جلب توجه دیگران، وارد سیستم فعالیت‌های انسانی کند.

جای‌گذاری مرحله‌ای است که در آن مجرمان عواید حاصل از جرم را با دور شدن از محل به‌دست آوردن آن، با هدف تبدیل آن از حالت نقدی و مصون ماندن از پیگیری مجریان قانون، وارد سیستم مالی کرده و سپس

به صورت دارایی‌های دیگر نظیر حواله‌های پستی، چک‌های مسافرتی و سایر اوراق بهادار در می‌آورند.

در این مرحله ممکن است که مجرمان برای تزریق عواید خود به سیستم مالی، به مکان‌هایی که شک برانگیز نبوده و نظارت ضعیفی بر عملکرد آنها وجود دارد سفر کنند.

از جمله روش‌هایی که در این مرحله مورد استفاده مجرمان قرار می‌گیرد، شیوه‌ای است که در اصطلاح

اسمورفینگ (تعدد سپرده‌گذاری) نامیده می‌شود. با این توضیح که وجوه کلان، به مبلغ‌های کوچک که حساسیت برانگیز نیست تقسیم شده و در بانک‌های داخلی یا دیگر نهادهای مالی رسمی و غیررسمی سپرده‌گذاری می‌شود.

روش دیگر، سرمایه‌گذاری در نهادهای مالی خارجی، خرید اشیای گران قیمت مانند آثار هنری، هواپیما، طلا، فلزات و سنگ‌های قیمتی یا اشیای عتیقه، خرید اوراق قرضه یا ارز و ... می‌باشد تا در مرحله بعد و پس از فروش آنها بتوان پول حاصله را ناشی از فروش آن موارد قلمداد کرد. از دیگر روش‌های مورد استفاده پولشویان، استفاده از نام بستگان نزدیک یا سایر افراد مرتبط با مجرمان و همچنین تشکیل شرکت‌های صوری (شرکت‌هایی که به منظور پولشویی تأسیس می‌شود) می‌باشد. روشن است که بهترین روش در این مرحله، در اختیار داشتن یک نهاد مالی مثل بانک و همکاری یکی از مدیران اصلی بانک در فرآیند پولشویی است. در این مرحله از پولشویی، می‌توان از تعاونی‌های ساختمانی، شرکت‌های بیمه، باشگاه‌های خصوصی، کازینوها، رستوران‌ها و ... نیز استفاده نمود.

به‌طور کلی، هر نوع داد و ستدی که دارای قابلیت انجام معاملات با نقدینگی بالا باشد، می‌تواند در مرحله‌ی جای‌گذاری مورد استفاده قرار گیرد.

مرحله‌ی دوم: لایه‌گذاری

هدف این مرحله مخفی ساختن منشأ منافع حاصل یا مشروع جلوه دادن آن است. به این ترتیب که با ایجاد لایه‌های پیچیده مبادلات مالی و یا مجموعه‌ای از نقل و انتقالات متعدد، رد جرایم ارتكابی پنهان بماند و مجرمان بتوانند از منافع حاصله استفاده کنند. این مرحله با انجام عملیاتی مثل انتقال الکترونیکی وجوه از طریق شبکه الکترونیکی، انجام معاملات با کارگزاران سهام، کالا و انجام معاملات صوری، خروج منابع از کشور و ... انجام می‌شود.

شرکت‌های پوسته‌ای نیز ابزاری مناسب در این مرحله می‌باشند زیرا در این شرکت‌ها با تکیه بر قوانین رازداری بانکی، از افشای اطلاعات مالکان شرکت خودداری می‌شود. به عبارت بهتر، در این مرحله، مجرم با پشت‌گرمی به اصل رازداری بانک‌ها و محرمانه بودن رابطه‌ی وکیل و موکل، به اختفای هویت خویش می‌پردازد و شبکه‌ی پیچیده‌ای از انتقالات مالی به وجود می‌آورد.

مرحله‌ی سوم: یکپارچه‌سازی

در این مرحله مجرمان سعی می‌کنند که ظاهری مشروع و قانونی برای عواید حاصله فراهم کنند، به‌طوری‌که پول نامشروع حاصل از ارتكاب جرم با منابع مشروع مخلوط شده و به نحوی وارد جریان اصلی نظام اقتصادی می‌شود که دیگر هیچ ردی از خود باقی نگذارد. چنان‌چه مرحله‌ی

لایه‌گذاری با موفقیت انجام شود، وجوه حاصل شکل و ظاهری قانونی به خود می‌گیرد و تفاوت بین دارایی قانونی و غیر قانونی مشکل خواهد بود.

در این مرحله، وجوه انباشته شده در لایه‌های مختلف، صرف خرید دارایی‌های قانونی می‌شود و با ورود به نظام رسمی مالی و اقتصادی، با سایر دارایی‌ها در نظام اقتصادی همگون می‌شود. مجرمان با سوءاستفاده از

عملیات تجاری نظیر اعلام قیمت کالا بسیار بیشتر و یا کمتر از میزان واقعی، اظهار اعلامیه‌های دروغ صادراتی - وارداتی و ... سعی در مشروع جلوه دادن اموال خود می کنند.

مشاغل در معرض سوءاستفاده و روش‌های پولشویی

در بسیاری از کشورها، سیاستمداران، دولتمردان، بانکداران، حقوقدانان و حسابداران، در معرض سوء-استفاده‌ی مجرمان پولشویی قرار می‌گیرند و این امر سبب می‌شود جلوگیری از اقدامات مجرمانه دشوار و دچار خدشه شود؛ تا جایی که در بعضی از کشورها،

مجرمان می‌توانند درون جامعه و بر روی افراد دارای قدرت نفوذ کرده و بر آنها تسلط یابند.

در راستای مبارزه با پولشویی، نخستین حوزه‌ای که مورد توجه قانون‌گذاران قرار گرفته، نهادهای مالی و اعتباری به‌ویژه بانک‌ها می‌باشد زیرا پولشویان برای پنهان نمودن منشأ غیرقانونی درآمدها و دارایی‌های خود، نخست نزد نظام مالی می‌روند تا از این طریق پول خود را وارد سیستم مالی نمایند. رفته‌رفته با ضابطه‌مند شدن سیستم‌های بانکی، روش‌های مورد استفاده‌ی پولشویان تنوع بیشتری یافته و شکل‌های پیچیده‌تری به‌خود گرفته، به‌گونه‌ای که امروزه بیشتر مشاغلی که به نوعی با نقل و انتقال پول نقد سروکار دارند یا در انواع مبادلات پولی فعال هستند، مورد سوءاستفاده‌ی پولشویان قرار می‌گیرند.

مجرمان جهت پنهان‌سازی هویت مالک و عواید ناشی از جرم، روش‌های گوناگونی را در پیش می‌گیرند که این روش‌ها بر حسب مکان، امکانات و ... می‌تواند متفاوت باشد. گاهی عواید ناشی از جرم به صورت نقدی (مانند خرید کالا) مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ اما در برخی موارد، از آن برای بنیان‌گذاری شرکت‌های صوری تجاری و غیرتجاری استفاده می‌شود. همچنین اگر سران و عناصر اصلی یک کشور کششی به سمت انجام عمل پولشویی داشته باشند، کار مجرمان در خصوص شستشوی پول سهل‌تر می‌شود.

لازم به ذکر است، پذیرش عواقب حاصل از جرم توسط مجرمان، نحوه اجرای قوانین ضدپولشویی و میزان جدی بودن در پیاده‌سازی آن، میزان مجازات مجرمان و غیره، از جمله عواملی است که بر انتخاب شیوه انجام کار توسط مجرمان اثرگذار است.

در ادامه، به رایج‌ترین روش‌هایی که پولشویان برای تطهیر پول استفاده می‌کنند و مشاغل عمده‌ای که تاکنون مورد استفاده آنان قرار گرفته‌اند می‌پردازیم.

• خدمات بانکی

خدمات بانکداری و عملیات پولی در بانک‌ها، از مهم‌ترین حوزه‌های مرتبط با پولشویی است. اگر پولشویان توان به‌کارگیری خدمات و ابزارهای بانکی را داشته باشند، در رسیدن به اهدافشان موفق خواهند بود. این خدمات در کشورهایی که نظام‌های نظارتی و کنترلی ضعیفی دارند، مورد توجه پولشویان قرار می‌گیرد. لازم به ذکر است، برای انجام عملیات پولشویی لزومی ندارد که کل سیستم بانکی در اختیار پولشویان باشد.

به دلیل ماهیت فعالیت سیستم بانکی نظیر امکان سپرده‌گذاری مقادیر هنگفت پول نقد و اصل رازداری، این سیستم بستر مناسبی برای پولشویی و مخفی کردن منشأ جرم می‌باشد. در صورت عدم اجرای قوانین مبارزه با پولشویی و عدم نظارت دستگاه‌های نظارتی و مراجع ذیصلاح، این سیستم مطلوبیت بیشتری پیدا کرده و امکان ردیابی و شناسایی منابع وجوه دشوار خواهد شد.

همان‌گونه که گفته شد برای انجام عمل تطهیر پول نیازی به در اختیار گرفتن کل سیستم بانکی نمی‌باشد، بلکه ابزارهای بانکی به تنهایی می‌توانند مورد استفاده‌ی پولشویان قرار گیرد و آنان را به اهداف خود برساند.

دریافت وام نیز یکی از شیوه‌های مورد استفاده‌ی پولشویان در برخی از کشورهاست. این شیوه بیشتر با قاچاق ارز همراه است. پولشویان با استفاده از این روش، عواید نامشروع را به کشور دیگری انتقال می‌دهند

و از آن به عنوان وثیقه یا تضمین دریافت وام بانکی، استفاده می‌کنند و بار دیگر آن را به کشور مبدأ باز می‌گردانند.

• افتتاح حساب با هویت مجعول

در این روش فعالیت مجرمان در دو نقطه آغاز می‌شود که یکی محل به‌دست آوردن عواید مجرمانه و دیگری محلی است که قصد دارند پول غیرقانونی را آنجا شست‌وشو دهند. در این روش، پولشویان با بنیان‌گذاری شرکت‌های صوری تظاهر می‌کنند که کالایی را از محل دوم خریده‌اند و در این خصوص صورتحسابی هم با قیمت بالاتر و غیرواقعی درج می‌کنند. با صدور صورتحساب جعلی، مابه‌التفاوت و یا تمام مبلغ درج شده شسته خواهد شد.

• بانکداری اختصاصی

بانکداری اختصاصی به خدمات بانکی ترجیحی به افراد ثروتمند و با نفوذ سیاسی اطلاق می‌شود. در برخی از کشورها، اشخاص موجه سیاسی با سوءاستفاده از مناصب سازمانی رسمی خود، عواید حاصل شده از جرم و قانون‌شکنی خود یا بستگانشان را برای اجرای عملیات پولشویی به خارج از کشور ارسال می‌کنند.

بانکداری اختصاصی دارای دو زمینه برای آسیب‌پذیری می‌باشد. نخست زمانی است که اصل حفظ هوشیاری نسبت به مشتری و فعالیت‌های او به طور کامل و ضابطه‌مند رعایت نشود و دوم استفاده از واسطه‌های حرفه‌ای برای افتتاح حساب از سوی مشتری است که می‌تواند مقام‌های دولتی فاسد را برای گشایش و اداره یک حساب بی‌نام مورد حمایت قرار دهد.

• بانکداری کارگزاری

بانک کارگزار بانکی است که به بانک دیگر خدماتی نظیر افتتاح حساب با بهره، مدیریت نقدینگی و غیره می دهد. در این سیستم بانکداری به دلیل وجود ارتباط غیر مستقیم میان اشخاص و بانک کارگزار، خدمات بدون شناسایی هویت اشخاص یا نهادهای مالی و با اعتماد به اطلاعات ارائه شده از سوی بانک مسئول ارائه می شود. به عبارت بهتر، این بانکها واسطه هایی هستند که با ایجاد ارتباط با بانکهای معتبر و زیر پوشش اعتبار آنها و از طریق ارائه ی برخی خدمات صوری، فعالیت می نمایند.

• خدمات بیمه‌ای

بخش بیمه از دیگر بخش‌های جذاب برای پولشویی عواید حاصل از جرم است. بدین صورت که با خرید نقدی بیمه‌نامه و سپس تبدیل یا فروش آن، مانده‌ی اوراق به شکل پول تطهیر شده از شرکت بیمه تحویل پولشویان می شود.

پولشویان، بیشتر از بیمه های عمر، بیمه های عمومی و سایر محصولات سرمایه‌گذاری شخصی برای رسیدن به اهداف خود استفاده می کنند. زیر پوشش قرار دادن یک دارایی گران قیمت با نرخ بالای بیمه و سپس لغو قرارداد بیمه و درخواست استرداد وجوه قرارداد بیمه به یک بانک در یک کشور دیگر، از جمله شگردهای پولشویان در استفاده از صنعت بیمه است.

یکی دیگر از مواردی که در صنعت بیمه به چشم می خورد، وجود واسطه و ارتباط شرکت‌های بیمه از طریق این واسطه ها با مشتری می باشد. مسئله‌ای که در این میان رخ می دهد، قطع ارتباط سیستم شرکت بیمه و مشتری می باشد.

خرید بیمه نامه عمر از افراد نیازمند نیز زمینه‌ی دیگری است که مجرمان از آن استفاده می کنند. بدین صورت که آن را با نرخ پایین خریداری کرده و از مزایای آن که در قابل چک شرکت بیمه بوده و پس از مرگ به بیمه‌گذار تعلق می گیرد، بهره‌مند می شوند.

• صرافی ها

یکی دیگر از مشاغلی که مورد سوءاستفاده‌ی پولشویان قرار می‌گیرد، صرافی‌ها هستند. صرافی‌ها نهادهایی هستند که براساس ضوابط خاص راه‌اندازی شده و دارای مجوز از مقامات مسئول کشور محل اقامت خود هستند. فعالیت عمده‌ی آن‌ها شامل دو بخش می‌باشد؛ نخست، تبدیل ارزهای خارجی به یکدیگر و اخذ کارمزد در قبال آن و دوم، انتقال ارز از یک کشور به کشور دیگر.

چگونگی ضوابطی که صرافی‌ها ملزم به رعایت آن هستند و دقتی که در به‌کارگیری ضوابط انجام می‌شود، می‌تواند صرافی را در برابر پولشویی آسیب‌پذیر سازد. با توجه به سرعت عمل و عدم کنترل دقیق فعالیت صرافی‌ها، پولشویان از خدمات آنها سوءاستفاده‌ی زیادی می‌کنند. در کشورهایی که ضوابط پولشویی را به اجرا گذاشته‌اند، صرافی‌ها موظفند، اصول شناسایی مشتریان و ثبت و نگهداری سوابق نقل و انتقالات آنان را به دقت رعایت کنند و چگونگی رعایت این ضوابط بر تمدید مجوز آنان تاثیرگذار است.

• بازار طلا

طلا به دلیل بر خورداری از وجهه‌ای بین‌المللی که به‌صورت کالای گران‌بها قابل معامله در بازار جهانی، بی‌نام و قابل تبدیل به شکل‌های گوناگون می‌باشد، مورد توجه مجرمان بوده و از منابع رایج پولشویی می‌باشد. در این روش، پولشویان با عواید ناشی از جرم خود نسبت به خرید طلا اقدام کرده، آن را در مناطق دیگر به فروش می‌رسانند و بدین‌صورت وجوه حاصل تطهیر می‌شود.

• بازارهای اوراق بهادار

بازار اوراق بهادار به دلیل ماهیت فرا ملی خود، وجود نقدینگی زیاد، سرعت در انجام معاملات و عدم دقت و نظارت کافی در منشأ وجوه مشتری، مورد توجه پولشویان می‌باشد.

در این بازارها، اوراقی که قیمتشان از قیمت سهام، کالا، نرخ بهره یا ارز مشتق می‌شود (ابزارهای مشتق)، زمینه‌ی مساعدی را برای پولشویی فراهم می‌کنند. عدم نظارت شدید و سختگیرانه، نحوه‌ی معامله‌ی این

ابزارها و وجود واسطه های متعدد در این بازار، سبب می شود ارتباط دارندگان اصلی این اوراق و شرکت کنندگان جدید به سادگی قابل تشخیص نباشد.

گاهی پولشویان از طریق کارگزاران بورس، استفاده از خدمات بانکهای سرمایه گذاری و یا همکاری مستقیم با تالار بورس، منشأ غیرقانونی درآمدهای ناشی از فعالیت های مجرمانه خود را پنهان می کنند. در این میان، بازارهای عمده به دلیل تسریع و تسهیل در امر خرید، فروش، تبدیل و انتقال محصولات مالی از جذابیت بیشتری برخوردارند. ضمن این که امکان پرداخت اوراق مالی در مقیاس وسیع، از دیگر امتیازهای این بازارها می باشد. بنابراین، پولشویان می توانند بدون جلب توجه، مقادیر عظیمی پول را تطهیر نمایند.

• دفاتر اسناد رسمی

در کشورهایی که فاقد نظام ثبتی مشخصی هستند، از قوانین مبارزه با پولشویی تبعیت نمی شود و عملیات پولشویی با سهولت بیشتری انجام می پذیرد، بازار مستغلات و معاملات غیر منقول بستر مناسبی را برای این موضوع فراهم می کند. پولشویان برای تبدیل عواید نقدی حاصل از فعالیت های مجرمانه خود به پول تمیز، از خدمات این دفاتر استفاده می کنند؛ به این صورت که با پول نقد در اختیار خود، املاک گران قیمتی را خریداری نموده و پس از فروش آن، مدعی می شوند که وجوه حاصل، از فروش اموال غیر منقول به دست آمده است.

• خدمات مالی اینترنتی

با گسترش روزافزون اینترنت، بسیاری از نهادهای مالی سعی دارند با استفاده از سیستم های جدید بانکداری بر بستر اینترنت، خدمات خود را به مشتریان ارائه نمایند. سهولت دسترسی، سرعت انجام معاملات و نامشخص بودن تماس ها میان مشتری و نهاد، شرایط مناسبی را برای سوءاستفاده ی پولشویان فراهم کرده است. پرداخت های الکترونیکی مستقیم، استفاده از کارت های هوشمند و پول الکترونیکی، از جمله روش هایی است که در بانکداری نوین مورد توجه پولشویان قرار گرفته است.

امروزه این‌گونه خدمات بانکی در حال پیوند خوردن با خرید و فروش اینترنتی سهام می باشد. چالش اصلی این‌گونه معاملات، عدم حضور فیزیکی شخص و نامعلوم ماندن هویت طرف‌های معامله می باشد.

- **وکلا، حسابداران و واسطه های مالی**

وکلا، حسابداران و مستشاران مالی می‌توانند منبع مناسبی برای شست‌وشوی پول باشند. پولشویان از این افراد جهت راه‌اندازی شرکت‌ها و بنگاه‌های هیئت امنایی در قالب مدیران عامل یا اعضای هیئت امناء استفاده می‌نمایند. علاوه‌براین، استفاده از حساب مشتریان توسط پولشویان، مسیر حساب بانکی را به طور کامل پنهان می‌کند.

گاهی اوقات مجرمانی که تخصص لازم را نداشته و حرفه ای نیستند، برای پنهان کردن عواید ناشی از جرم خود، از تخصص افرادی نظیر کارشناسان مالی، حقوقدانان، حسابداران و مشاوران عالی استفاده می‌کنند و آنان نیز به صورت عمد یا ناآگاهانه، مجرمان را در رسیدن به هدف یاری می‌کنند.

- **نهادهای و بنگاه‌های خیریه**

خیریه‌ها از جمله نهادهایی هستند که در بیشتر کشورها وجود دارند. این نهادها علاوه بر امکان جمع‌آوری کمک‌های مردمی در اماکن عمومی، از برخی حمایت‌های دولتی نظیر معافیت از پرداخت مالیات نیز برخوردارند همچنین به دلیل ضعف در نظارت بر این نهادها، پولشویان نیز از آنها برای رسیدن به اهداف خود استفاده می‌کنند.

- **عرضه‌کنندگان کالاهای گران‌قیمت**

مشاغلی که خرید کالای گران‌قیمت با پول نقد میسر باشد، از جمله حیطه‌های مورد استفاده‌ی پولشویان می‌باشد. صاحبان چنین مشاغلی باید از مسئولیت خود به‌طور کامل آگاه شوند و ضوابط مربوط را رعایت کنند.

خرید کالاهای گران‌قیمت نظیر آثار هنری، عتیقه‌جات و غیره، به دلیل فراهم‌آوردن امکان خرید نقدی، مورد توجه پولشویان می‌باشد زیرا به‌سادگی می‌توانند پول نقد هنگفت حاصل از جرم خود را به کالای گران‌قیمت تبدیل نموده و منشأ آن را پنهان کنند.

- **شرکت های ساختمانی و سرمایه گذاری مسکن**

این گونه شرکت ها و نهادها با دریافت مبلغی به عنوان پیش پرداخت (به صورت سپرده گذاری) نسبت به پیش فروش خانه و آپارتمان اقدام کرده و طبق توافق به عمل آمده با مشتری، بهای آن را به صورت قسطی دریافت می کنند. پولشویان از این تسهیلات در مرحله ای جای گذاری استفاده می کنند. جهت جلوگیری از سوءاستفاده ی پولشویان و اقدامات آنان، ضروری است مشخصات کامل مشتری و میزان درآمد او قید شود.

- **فعالیت های تجاری**

از دیگر مشاغل مورد استفاده ی پولشویان برای رسیدن به اهداف خود، امور تجاری نقدی در سطح ملی و بین المللی می باشد که می توان از آن برای انتقال پول در حجم و اندازه های گوناگون استفاده کرد. در این زمینه، پولشویان به عنوان پوششی برای فعالیت های خود، از شرکت های سهامی، شرکت های تضامنی و حتی شرکت های سهامی خاص استفاده می نمایند.

- **تجارت بین المللی**

روش دیگری که مورد استفاده ی پولشویان قرار می گیرد، استفاده از تجارت جهانی کالا و خدمات یا بازرگانی خارجی می باشد. یکی از مشکلات موجود در شناسایی این فعالیت ها، عدم آموزش مناسب کارکنان گمرک و به تبع آن عدم توانایی نظارت بر فعالیت های تجاری پوششی می باشد. پولشویان از داد و ستد کالا و خدمات نیز می توانند به عنوان پوششی برای تطهیر پول استفاده کنند. در این میان، معاملات و فعالیت های صادرات و واردات به شکل گسترده ای در معرض خطر قرار دارد. به عنوان نمونه، مجرم، عواید حاصل از فعالیت های مجرمانه را برای خرید کالاهای بی ارزش پرداخت می کند و سپس کالاهای مورد اشاره را با قیمت پایین به فروش می رساند. بدین ترتیب، می تواند از عواید غیرقانونی برای خرید دارایی های با ارزش استفاده کند. اولویت نخست پولشویان از انجام این معاملات، آن است که شکل و ظاهر معامله ی انجام شده طبیعی و عادی جلوه کند.

- **شرکت‌های پوششی (پوسته‌ای)**

شرکت پوسته شرکتی است که مدت زمان زیادی از راه‌اندازی آن گذشته و در این مدت به صورت غیرفعال و راکد باقی مانده است. افرادی که می‌خواهند به جای فعالیت با یک شرکت نوپنیا با یک شرکت با شماره ثبت قدیمی (به دلیل اعتبار در بازار) کار کنند، اقدام به خرید این شرکت‌ها می‌کنند.

- **قمارخانه‌ها**

قمارخانه‌ها و کازینوها نیز جذابیت زیادی برای پولشویان دارد زیرا آن‌جا وجوه نقد تبدیل به چک بانکی می‌شود؛ بدین‌شکل که پولشویان پس از خرید ژتون به‌وسیله‌ی پول نقد و سپس استرداد آن، به‌جای دریافت چک در مرکزی که ژتون‌ها خریداری شده‌اند، به کشور دیگری که قمارخانه در آن دارای شعبه می‌باشد مراجعه نموده و مبلغ را آن‌جا به‌صورت چک دریافت می‌کنند.

در روش دیگر نیز پولشویان با شرط‌بندی در مسابقات ورزشی، پول نقد حاصل از جرم را پرداخت کرده و در نهایت پول خود را به صورت چک از مرکز شرط‌بندی دریافت می‌کنند. گاهی نیز پولشویان از طریق اینترنت و قماربازی اینترنتی برای دست زدن به جرم و پولشویی عواید حاصل استفاده می‌کنند.

- **خرید و فروش املاک**

از دیگر موارد استفاده‌ی پولشویان، استفاده از بازار خرید و فروش املاک می‌باشد؛ بدین‌صورت که عواید نامشروع در حوزه‌ی املاک، اموال غیرمنقول و مراکز تفریحی به ظاهر قانونی، یا خرید و فروش املاک و اموال با نام‌های ساختگی سرمایه‌گذاری می‌شود.

آثار و تبعات منفی جرم پولشویی

عمده‌ی اثرات زیان‌بار پدیده‌ی پولشویی را می‌توان آلودگی و بی‌ثباتی بازارهای مالی و بی‌اعتباری کشورها در عرصه‌های بین‌المللی ذکر نمود که در نتیجه‌ی آن، ارکان و بنیان‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی به خطر می‌افتد.

۱- آثار اقتصادی پولشویی:

پدیده‌ی پولشویی، آثار زیان‌بار اقتصادی زیادی را در پی خواهد داشت که از آن جمله می‌توان به بی‌ثباتی در اقتصاد، کاهش درآمد دولت، افزایش هزینه‌های دولت، کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی، خروج سرمایه از کشور، تضعیف امنیت اقتصادی، تضعیف بخش خصوصی، ایجاد موانع برای خصوصی سازی، تضعیف یکپارچگی و تمامیت بازارهای مالی، اثر منفی بر نرخ بهره و ارز، افزایش ریسک اعتباری و احتمال لطمه در بعضی بازارها اشاره کرد. در ادامه به توضیح شماری از این اثرات زیان‌بار خواهیم پرداخت:

• بی‌ثباتی در اقتصاد و بی‌اعتمادی مردم به نظام مالی

به‌طور معمول، پولشویان کارهایی را انتخاب می‌کنند که بتوانند در آن به‌سادگی سرمایه خود را جابه‌جا کنند؛ به‌همین دلیل ورود پولشویان در هر بخش سبب برهم خوردن تعادل آن و ایجاد بی‌ثباتی در عرصه‌ی اقتصادی کشور می‌شود.

هدف اصلی اشخاصی که اقدام به پولشویی می‌کنند، نگهداری اصل عواید حاصل از جرم است و به‌دنبال سود حاصل از سرمایه‌گذاری آن نمی‌باشند. بنابراین، وجوه آنان در فعالیت‌هایی که برای کشور سودآور است و یا در درازمدت به بازدهی می‌رسند، سرمایه‌گذاری نمی‌شود و سرمایه‌گذاری‌ها تنها برای پاک‌کردن مسیر گردش وجوه غیرقانونی صورت می‌گیرد. به عبارت دیگر، پولشویان کشور را جایگاهی برای شست‌وشوی وجوه کثیف خود می‌دانند تا پس از تطهیر، به سرعت آن را از بخش سرمایه‌گذاری شده خارج سازند. این امر به بخش‌های یادشده و در نهایت کل اقتصاد کشور خسارات جبران‌ناپذیری وارد می‌کند.

- کاهش درآمد دولت

زیان‌بارترین اثری که پولشویی بر درآمد دولت می‌گذارد، فرار پولشویان از مالیات و لطمه‌ی غیرمستقیم به اشخاصی است که مالیات خود را پرداخت می‌نمایند. این امر سبب اختلال در جمع‌آوری مالیات و منجر به کاهش درآمد دولت‌ها می‌شود.

- افزایش هزینه‌های دولت

هزینه‌های مربوط به ایجاد امنیت در مرزهای کشور، مبارزه با قاچاق کالا، مبارزه با آثار زیان‌بار و تخریبی مواد مخدر، بازپروری و درمان معتادان، هزینه‌های دولتی مربوط به محاکم و دادگاه‌های رسیدگی به این جرایم، جنبه‌های کیفری، امور زندان‌ها و غیره، از جمله هزینه‌های دولتی است که پولشویی عامل اصلی افزایش آن است.

- کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی

طبق برآوردهای انجام شده، پولشویی سالانه حجمی حدود پنج درصد از تولید ناخالص داخلی دولت‌ها را تشکیل می‌دهد که این مسئله در آمار تولید ناخالص داخلی ثبت نمی‌شود. بنابراین، این امر سبب کاهش قدرت و کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی کشور، ایجاد چالش در مسیر دستیابی به برنامه ریزی صحیح و کارا در امر اقتصاد، تحلیل و سیاست‌گذاری‌های کلان اقتصادی خواهد شد.

- تغییر جهت سرمایه‌گذاری‌ها و خروج سرمایه‌ها از کشور

همان‌گونه که گفته شد، سرمایه‌گذاری عواید حاصل از جرم به منظور کسب سود نمی‌باشد، بلکه هدف اصلی تطهیر ظاهری آن جهت بهره‌گیری دوباره است. بنابراین، فعالیت‌هایی که برای سرمایه‌گذاری توسط

پولشویان انتخاب می شود، نفع اقتصادی را در بر ندارد. ضمن این که، این جرایم، وجه نقد را از سمت سرمایه گذاری سالم به سوی سرمایه گذاری بی کیفیت سوق می دهد.

در پولشویی، سرمایه گذاری درازمدت صورت نمی گیرد بلکه سرمایه گذاری ها بیشتر کوتاه مدت بوده و این مسئله سبب اخلال در برنامه ریزی درازمدت کشورها و اقتصاد کلان شده و صدمات غیرقابل جبرانی بر اقتصاد کشور وارد خواهد کرد.

افزون بر این، پولشویان پس از تطهیر پول و سرمایه ی حاصل از جرم خود در یک کشور، آن را در کشورهای توسعه یافته سرمایه گذاری می کنند که این امر نیز زمینه ساز فرار سرمایه ها از کشور خواهد شد.

• تضعیف امنیت اقتصادی

جرم، جنایت و فعالیت های مجرمانه سبب کاهش امنیت در فضای اقتصادی و فعالیت های پربازده می شود. با توجه به این که سرمایه گذاری طالب محیط امن و حفظ حقوق اشخاص است و حفظ مالکیت اشخاص و ضمانت در اجرای قراردادها جزء اصول اولیه ی این امنیت به شمار می رود، بنابراین، قوانین مبارزه با پولشویی ضمن ایجاد شرایط نامساعد برای مجرمان، سبب جلوگیری از تمیز کردن پول ناشی از جرم در کشور و انتقال آن به دیگر نقاط جهان می شود.

• تضعیف بخش خصوصی

مجرمان برای پنهان کردن و قانونی جلوه دادن عواید حاصل از جرم خود، با استفاده از برخی شرکتها ضمن یکپارچه سازی این وجوه با وجوه قانونی، ظاهری قانونی به سرمایه ی خود می دهند. از سوی دیگر، این شرکتها به دلیل دستیابی به عواید غیرقانونی هنگفت، می توانند قیمت محصولات و خدمات قانونی خود را کاهش داده و آن را وارد بازار کنند که این قیمت، گاهی از هزینه ی تولید نیز کمتر شده و سبب اخلال در فضای رقابت قانونی می شود. بدین ترتیب، شرکت هایی که با سرمایه ی قانونی خود در حال فعالیت هستند، دچار چالش گردیده و در نتیجه، بخش خصوصی تضعیف خواهد شد.

• ایجاد موانعی برای خصوصی سازی

پدیده‌ی پولشویی، اصلاحات اقتصادی کشور در زمینه‌ی خصوصی سازی، که با هدف اصلاح اقتصادی است، را مورد اثر سوء قرار داده و سبب بر هم خوردن نظام حاکم بر بازار آزاد می شود.

دولت‌ها باید هوشیاری لازم را داشته باشند، زیرا در صورت عدم پیاده‌سازی خصوصی سازی بر مبنای اصول دقیق و هدفمند، ممکن است ابزار لازم را برای خرید شرکتهای دولتی در اختیار پولشویان قرار دهند؛ چرا که آنان با توجه به سرمایه‌ی هنگفت خود توان مالی بیشتری داشته و از طریق خرید شرکت‌ها و نهادهایی که آنها را به اهدافشان نزدیک می کند (مانند بانک‌ها)، فعالیت‌های غیر قانونی خود را گسترش می دهند.

• تضعیف یکپارچگی و تمامیت بازارهای مالی

ورود مبالغ سنگین به بازارهای مالی منجر به ایجاد تقاضای کاذب سهام برخی از شرکت‌ها و خروج این بازارها از سیر طبیعی خود می شود. این امر سبب برهم خوردن تعادل شده و موج ناآرامی را در این بازارها ایجاد می کند، به گونه‌ای که عملکرد بنگاه‌ها ملاک ارزش سهام نبوده و برخی از سهامداران را با کاهش یا افزایش بی‌دلیل سهام مواجه می کند. پس از وقوع این نوسانات، با خروج سرمایه‌ی پولشویان از بازارهای مالی، نهادهای مالی وابسته به این عواید، با مشکلات تازه‌ای از قبیل نقدینگی، امور اجرایی و مدیریت منابع بانکی خواهند شد.

• اثر منفی بر نرخ بهره و ارز

از دیگر آثار سوء پولشویی، ایجاد تغییرات مبهم و اخلال در تقاضای پول و کاهش یا افزایش شدید سرمایه، نرخ ارز، نرخ بهره و سود بانکی می باشد.

پولشویان عواید حاصل از جرم خود را در بازاری سرمایه‌گذاری می‌کنند که به‌جای بازدهی بیشتر، جذابیت بیشتری برای تظهير دارد و امکان شناسایی و کشف در آن محل کمتر است. این مسئله سبب ایجاد آثار زیان‌بار در اقتصاد شده و اثر آسیب‌زننده‌ای بر نرخ ارز و بهره خواهد داشت.

کوتاه سخن این‌که، پولشویی و جرایم مالی ممکن است سبب تغییرات شدید و غیرقابل پیش‌بینی در مقدار تقاضای پول شده و موجبات ناپایداری در سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی، نرخ بهره و مبادله را فراهم کند.

• افزایش ریسک اعتباری

پولشویی منجر به کاهش اعتبار، رشد و پایداری کشورها می‌شود. به‌طور طبیعی هیچ کشوری تمایل ندارد با حمایت از پولشویی، اعتبار خود و نهادهای مالی خود را خدشه‌دار کند. در چنان صورتی، احیای مجدد اعتبار برای یک کشور بسیار دشوار بوده و انرژی و منابع زیادی را می‌طلبد. بنابراین، کشورها درصدد مبارزه با پولشویی برآمدند تا ضمن جلوگیری از بی‌اعتباری خود نزد جامعه بین‌المللی، از صرف هزینه و انرژی زیاد که از عواقب پولشویی است نیز مصون بمانند.

۲- آثار اجتماعی پولشویی

از دیگر آثار مخرب پولشویی می‌توان به آثار اجتماعی آن نظیر تخریب هنجارهای اجتماعی و امور اخلاقی و تضعیف نهادهای مردمی اشاره کرد. به‌دلیل اثرگذار بودن نقش پولشویی در جرایم، امکان بسط فعالیت‌های غیرقانونی و نامشروع برای مجرمان توسط این فرآیند وجود دارد که این مسئله، صدمات غیرقابل جبرانی را بر بدنه‌ی اجتماع وارد خواهد کرد.

ایجاد قدرت اقتصادی برای پولشویان و کاهش این قدرت از بازار، شهروندان و دولت، از دیگر آثار منفی اجتماعی پولشویی است و این امر اثر مخربی بر کلیه‌ی ارکان جامعه خواهد گذاشت که در بلندمدت و به مرور زمان و در صورت عدم مقابله با آن، دولت‌ها نیز تحت سلطه و کنترل آن قرار خواهد گرفت.

۳- خدشه‌دار شدن حیثیت بین‌المللی کشور

از دیگر آثار سوء پولشویی، خدشه‌دار شدن وجهه‌ی بین‌المللی کشور می‌باشد. بدیهی است کشورهای که بهشت پولشویان به شمار می‌آیند و ضوابط و قوانین مقابله با پولشویی و فساد در آنها به‌خوبی اجرا نمی‌شود، در مجامع بین‌المللی از اعتبار کمی برخوردار بوده و این امر سبب اخلال در اعتبار آن کشور شده، مانع از سرمایه‌گذاری مطلوب دیگر کشورها و ایجاد فضای سالم رقابت برای آن کشور در سطح بین‌المللی خواهد شد.

۴- آثار سیاسی پولشویی

پولشویی در کوتاه‌مدت مشروعیت سیاسی و در درازمدت توسعه‌ی سیاسی را با چالش مواجه می‌سازد و این امر به مرور زمان منجر به سلب اعتماد مردم نسبت به دولتشان خواهد شد، به‌گونه‌ای که افراد تصور می‌کنند حکومت، خود به وجودآورنده‌ی این فضای نامطلوب بوده، بنابراین، فضای بی‌اعتمادی، عقب‌نشینی و بی‌تفاوتی سیاسی بر جامعه حاکم خواهد شد. بر همین اساس، حس مشارکت و منفعت عمومی برای اجرای کارهای سیاسی رو به افول می‌گذارد.

پدیده‌ی پولشویی رقابت سیاسی و قاعده‌مند را دچار اخلال کرده و بر سازمان‌های اجتماعی و سیاسی اثر زیان‌باری خواهد گذاشت. پولشویی از طریق تبدیل سیاست به صحنه‌ی رقابت منافع جناح‌های گوناگون و اشخاص، سبب به خطر افتادن منافع عمومی می‌شود. با ورود سیاستمداران به کسب منافع خصوصی، فسادپذیری فردی گسترش یافته و کم‌کم پایه‌های واقعی مشروعیت سیاسی سست خواهد گردید.

۵- ایجاد انگیزه برای ارتکاب جرایم منشأ و مقدم

در پی به‌دست آوردن ثروت نامشروع، مجرمان تلاش می‌کنند بتوانند از آن استفاده کنند. مسئله‌ای که در این میان اهمیت دارد، این است که در صورت عدم کنترل این افراد و بدون گرفتار شدن آنان در چنگال قانون، انگیزه‌ی بیشتری برای ارتکاب جرم و جنایت در این افراد ایجاد می‌شود. در حقیقت، در صورت مخفی ماندن

مجرمان و جرایم آنها از دید ضابطان قضایی و با ساختن ظاهری قانونی برای اموال غیر قانونی، انگیزه‌ی برای ارتکاب جرم منشأ تقویت خواهد شد.

آشنایی با شماری از سازمان‌ها و پیمان‌نامه‌های بین‌المللی ضد پول‌شویی و تأمین مالی

تروریسم

پیمان‌نامه‌ی وین^۱

این پیمان‌نامه که در تاریخ ۱۹ دسامبر ۱۹۸۸ از طریق سازمان ملل متحد به امضاء رسید، نخستین سند بین‌المللی است که در آن تعریف دقیقی از پول‌شویی ارائه و راه‌هایی برای محروم کردن قاچاقچیان مواد مخدر از عواید فعالیت‌های مجرمانه و در نتیجه کاهش انگیزه‌ی آنان برای ادامه‌ی این فعالیت‌ها پیشنهاد شده است. این پیمان‌نامه یکی از کامل‌ترین و اثربخش‌ترین مواردی است که تاکنون در صحنه‌ی بین‌المللی به تصویب رسیده و دولت ایران نیز در تاریخ ۱۳۷۰/۹/۳ به آن ملحق شده است.

پیمان‌نامه‌ی شورای اروپا^۲

این پیمان‌نامه برگرفته از توصیه‌نامه‌ی ۲۷ ژوئن ۱۹۸۰ مصوب وزرای شورای اروپا است که دربردارنده‌ی هشدار به کشورها جهت مراقبت شدید از سرمایه‌های ناشی از اعمال مجرمانه می‌باشد. هدف این پیمان‌نامه ایجاد تسهیلات بین‌المللی در زمینه‌ی همکاری قضایی، توقیف، تفتیش و مصادره‌ی درآمدهای ناشی از انواع جرایم می‌باشد. این پیمان‌نامه نیز، مانند پیمان‌نامه وین، تعریفی از پول‌شویی ارائه نمی‌دهد و از کشورها

^۱ Vienna Convention

^۲ The Council Of Europe Convention

می‌خواهد که خود، این کار را انجام دهند. مقررات پیمان‌نامه‌ی شورای اروپا، خود را مقید به جرمی با مبنای خاص ننموده است. از این رو اموال متهمان کلیه‌ی جرایم می‌تواند مشمول عنوان پول‌شویی قرار گیرد. در عین حال، این اختیار به کشورهای عضو داده شده تا جرم یا جرایم خاصی را مشمول یا مستثنی نمایند.

کارگروه اقدام مالی^۲

FATF نهادی بین‌المللی است که با هدف توسعه‌ی سیاست‌های مبارزه با پول‌شویی در سطح ملی و بین‌المللی ایجاد شده است. این گروه تنها یک نهاد تصمیم‌گیرنده است که در نتیجه‌ی اراده‌ی سیاسی کشورهای غربی برای تدوین قوانین و تفاهم ملی برای مبارزه با پدیده‌ی پولشویی شکل گرفته است. FATF در اجلاس گروه هفت که در سال ۱۹۸۹ در پاریس برگزار شد، شکل گرفت. پانزده کشور و یک نهاد بین‌المللی (کشورهای عضو گروه ۷، کمیسیون اروپا و هشت کشور دیگر) بنیان‌گذار آن بودند.

حدود یک سال بعد پیش‌نویس توصیه‌های چهل‌گانه‌ی این گروه منتشر شد که برنامه‌ای فراگیر برای مبارزه با

پول‌شویی بود. بارها در این برنامه تجدید نظر شد تا تجارب به‌دست

آمده از اجرای آن در شیوه‌های پول‌شویی و تهدیدهای بالقوه‌ی ناشی

از فعالیت‌های محرمانه پیش‌بینی و افزوده شود. در حال حاضر تعداد

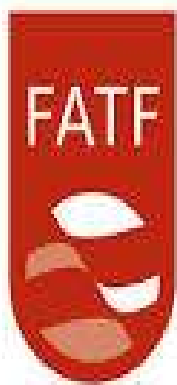
اعضای آن شامل ۳۷ کشور و ۲ سازمان منطقه‌ای (کمیسیون اروپا

و شورای همکاری خلیج فارس) می‌باشد. وظایف FATF به شرح

زیر است:

• نظارت بر نحوه‌ی پیشرفت کمی و کیفی کشورهای عضو در اجرای مقررات پول‌شویی و تأمین مالی

تروریسم؛

^۲ Financial Action Task Force (FATF)

- بررسی و گزارش روند شیوه‌های اعمال شده و پیشنهاد ضوابطی برای مقابله با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم؛

- تشویق کشورها به پذیرش و اجرای مقررات و استانداردهای جهانی.

گروه ویژه‌ی اقدام مالی به دلیل جایگاهی که در جهان به‌دست آورده، می‌تواند کشورها و نظام مالی جهانی را به سوی انجام اقدامات تقابلی علیه کشورهای غیرهمکار وادار نماید، زیرا FATF یک نهاد بین‌المللی متوالی تعیین مصداق است و کشورها ناگزیر به رعایت همه‌ی توصیه‌ها و استانداردهای آن می‌باشند.

گروه اگمونت^۴

گروه اگمونت یک اتحادیه‌ی بین‌المللی تشکیل‌شده از ۱۶۶ واحد اطلاعاتی مالی کشورهای مختلف جهان است که در سال ۱۹۹۵ در بروکسل، در کاخ اگمونت، به‌منظور هماهنگی بیشتر میان واحدهای مسئول مبارزه با پول‌شویی و مقابله با تأمین مالی تروریسم شکل گرفت. دبیرخانه‌ی این نهاد از سال ۲۰۰۷ در کانادا می‌باشد. این اتحادیه در عمل، مرکز اطلاعات مالی کشورهای عضو را نمایندگی و پشتیبانی می‌کند و اقدامات گوناگونی را برای تقویت ظرفیت آن واحدها برای انجام وظایف خود در مقیاس ملی و بین‌المللی انجام می‌دهد.

گروه اگمونت بستری برای تبادل ایمن اطلاعات مالی برای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم است. اهمیت این گروه در آن است که مرکز اطلاعات ملی کشورها، نقش ویژه‌ای در شکل‌دادن به اقدامات ملی و همکاری بین‌المللی برای مقابله با تأمین مالی تروریسم بر عهده دارند. در این گروه، اطلاعات مالی و تجربه‌ی کشورها در سطح ملی و بین‌المللی در راستای اجرای توصیه‌های گروه ویژه‌ی اقدام مالی، به‌منظور مقابله با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم به اشتراک گذاشته می‌شود.

^۴The Egmont Group

دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد^۵

این نهاد در سال ۱۹۹۷ و در پاسخ به برنامه‌ی جهانی علیه پول‌شویی^۶ و ذیل کنوانسیون ۱۹۸۸ وین علیه قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان ایجاد شده است. هدف این نهاد تقویت توانایی کشورهای عضو سازمان ملل برای اجرای اقداماتی در زمینه مبارزه با پول‌شویی و مقابله با تأمین مالی تروریسم و کمک به آن در کشف، توقیف و مصادره‌ی عواید نامشروع ناشی از این جرایم می‌باشد. بر اساس استانداردهای سازمان ملل، اهداف برنامه‌ی جهانی علیه پول‌شویی و عواید حاصل از جرم و تأمین مالی تروریسم عبارتند از:

- تجهیز دولت‌ها به دانش، ابزار و تخصص لازم در خصوص اجرای قوانین ملی و مقررات مندرج در بیستمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل، به‌منظور مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم؛
- کمک به دولت‌های ذینفع در همه‌ی مناطق جهت افزایش تخصص‌ها و مهارت‌های لازم مسئولان قضایی در

تحقیق و تعقیب جرایم مالی پیچیده، به‌ویژه در مورد تأمین مالی تروریسم؛

- تقویت همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای به‌منظور مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، به‌وسیله تبادل اطلاعات و معاضدت قضایی متقابل؛
- تقویت ظرفیت‌های قانونی، مالی و عملیاتی دولت‌های ذینفع، به‌منظور مبارزه‌ی اثربخش با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم؛

^۵ United Nations Office on Drugs and Crime

^۶ Global Programme against Money Laundering

- تشویق به توسعه‌ی سیاست‌های مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و آگاهی‌های عمومی در این زمینه.

اقدامات ایران در زمینه‌ی مبارزه با پولشویی

در پی گسترش اقدامات جهانی برای مبارزه با پولشویی در دهه‌ی هفتاد خورشیدی، بانک‌های کشور با موج درخواست بانک‌های کارگزار بین‌المللی برای ارایه‌ی خط مشی و دستورالعمل مبارزه با پولشویی روبه‌رو شدند؛ واژه‌ای که آن زمان بانک‌های کشور کمتر با آن آشنا بودند. بنابراین، بانک مرکزی ایران به‌شکل مستقیم اقدام به تدوین مقررات پیشگیری از پولشویی در نهادهای مالی و تصویب آن در شورای پول و اعتبار نمود. از آن‌جا که بانک‌ها به‌شکل مستقل اقدامی در این خصوص به انجام نرساندند، که با توجه به عدم وجود تجربه و آموزش در عمل چنین امکانی هم برای آنان وجود نداشت، بانک مرکزی دستورالعمل مقررات پیشگیری از پولشویی در نهادهای مالی را نیز تنظیم و اواخر سال ۱۳۸۱ به شبکه‌ی بانکی کشور ابلاغ نمود.

در تاریخ ۱۳۸۱/۶/۲۷ هیأت وزیران نیز لایحه‌ی مبارزه با پولشویی را تصویب و برای طی مراحل قانونی به مجلس شورای اسلامی تقدیم نمود، اما تصویب این لایحه در مجلس با وقفه‌ای طولانی مواجه شد. در ۱۹ مهرماه ۱۳۸۶ برابر با ۱۱ اکتبر ۲۰۰۷، FATF در بیانیه‌ای از کشورهای عضو خواست که کشور ایران را به‌دلیل عدم داشتن نظام جامع مبارزه با پولشویی جزء کشورهای دارای ریسک بالا طبقه‌بندی نمایند. این بیانیه هزینه‌های بانک‌داری بین‌المللی ایران را به‌شدت افزایش داد. از سوی دیگر، برابر اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دولت مکلف است رقابت ناسالم اقتصادی (که سبب تضعیف بخش خصوصی قانونی می‌گردد)، ثروت‌های ناشی از رشوه، اختلاس، سوءاستفاده از موقوفات، مقاطعه‌کاری‌ها و معاملات دولتی و فروش زمین‌های موات، مباحات اصلی، دایر کردن فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته، به صاحب حق رد نماید و در صورت معلوم نمودن صاحب حق به بیت‌المال بدهد. دولت باید این حکم را با رسیدگی، تحقیق و

ثبوت شرعی اجرا نماید. به همین دلیل، اقدامات جدی‌تر از سوی مقامات ذیربط برای مبارزه با پولشویی ایران صورت گرفت و در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۱۷، قانون مبارزه با پولشویی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.

در فوریه ۲۰۰۸ میلادی، FATF ضمن تأکید بر بیانیه‌ی مورخ ۱۱ اکتبر ۲۰۰۷ در مورد ایران، به کشورهای عضو اعلام نمود که ایران در حال انجام اقداماتی مثبت در راستای مبارزه با پولشویی می باشد، اما این اقدامات را کافی ندانست و بر بیانیه‌ی پیشین خود تأکید نمود. پس از آن و در سال ۱۳۸۷، نخستین جلسه‌ی شواری عالی مبارزه با پولشویی، به‌عنوان بالاترین نهاد در خصوص تصمیم‌گیری سیاست‌های کلان در این حوزه تشکیل و فعالیت مرکز اطلاعات مالی در ایران آغاز گردید.

در سال‌های پس از آن و طی اقدامات صورت گرفته بعدی، موادی از قانون که نیاز به اصلاح یا الحاق داشت تغییر کرد. سرانجام در تاریخ ۱۳۹۷/۷/۳، قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی در مجلس تصویب شد. از شاخص‌ترین تغییرات و اصلاحات قانون اصلاح می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- اتخاذ تدابیر و سیاست‌های جنایی و کیفری سخت‌گیرانه‌تر از طریق افزایش درجه مجازات‌ها و جرم‌انگاری جدید؛
- قراردادن بار اثبات جرم بر عهده‌ی مظنون در مورد معاملات مشکوک در حوزه‌ی تحصیل، دلایل و انتساب ادله به متهمین؛
- ارتقای جایگاه و تکالیف واحد اطلاعات مالی به مرکز اطلاعات مالی.

یک سال بعد و در تاریخ ۱۳۹۸/۷/۲۱، آیین‌نامه‌ی اجرایی این قانون تحت‌عنوان آیین‌نامه اجرایی ماده‌ی (۱۴) الحاقی قانون مبارزه با پولشویی به تصویب هیئت وزیران رسید که شامل ۱۵ فصل است و در آن به تشریح وظایف دستگاه‌های اجرایی، دستگاه‌های تحت نظارت و اشخاص مشمول پرداخته شده است.

شورای عالی مقابله و پیشگیری از جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم

به منظور هماهنگی برای پیشگیری و مقابله با جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم، شورای عالی مقابله و پیشگیری از جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم، به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت وزرای صنعت، معدن و تجارت، اطلاعات، کشور، دادگستری، امور خارجه، نماینده‌ی رئیس قوه قضائیه، دادستان کل کشور یا نماینده‌ی وی، رئیس سازمان بازرسی کل کشور یا نماینده‌ی وی، رئیس سازمان اطلاعات سپاه، رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سه نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر، به پیشنهاد کمیسیون های اقتصادی، شوراها و امور داخلی کشور و قضایی و حقوقی و تصویب مجلس، با وظایف ذیل تشکیل شده است. از وظایف این شورا می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تعیین راهبردها و برنامه‌ریزی در راستای اجرای قانون؛
- تهیه و پیشنهاد آیین‌نامه‌های لازم درخصوص اجرای قانون برای تصویب به هیأت وزیران؛
- هماهنگی میان دستگاه‌های زیرمجموعه‌ی دولت در امر جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اخبار، اسناد، مدارک، اطلاعات و گزارش‌های واصله، تهیه‌ی سامانه‌های هوشمند و شناسایی معاملات مشکوک و گزارش به مراجع ذی‌ربط جهت انجام اقدامات لازم؛

لازم به ذکر است که همه‌ی آیین‌نامه‌های اجرایی شورای عالی پس از تصویب هیأت وزیران برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ذی‌ربط با رعایت ماده‌ی (۱۴) قانون، لازم‌الاجرا خواهد بود.

آشنایی با مرکز اطلاعات مالی^۷

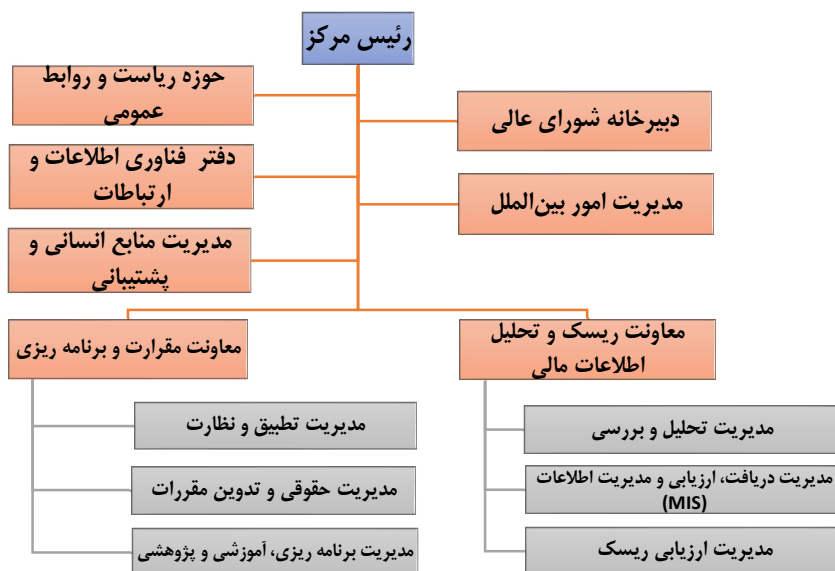
به منظور اجرای قانون مبارزه با پولشویی و مبارزه با تأمین مالی تروریسم، سیاست ها و تصمیمات شورا، «مرکز اطلاعات مالی» با ساختاری مشخص و زیر نظر شورای عالی در وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل شده است. از وظایف اصلی این نهاد می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- دریافت، گردآوری، نگهداری، تجزیه و تحلیل و ارزیابی اطلاعات و بررسی معاملات و عملیات مشکوک به پولشویی و تأمین مالی تروریسم، ردیابی جریان وجوه و انتقال اموال با رعایت ضوابط قانونی و گزارش معاملات و عملیات مشکوک به پولشویی و تأمین مالی تروریسم؛
- بررسی و ارزیابی نحوه ی تحصیل و مشروعیت دارایی ها و عملیات مشکوک اشخاص در گزارش های واصله و ارسال آن به مراجع ذیصلاح قضایی برای رسیدگی در مواردی که به احتمال قوی صحت دارد و یا محتمل بودن آن از اهمیت برخوردار است؛
- جلوگیری از نقل و انتقال وجوه یا اموال مشکوک به پولشویی و تأمین مالی تروریسم و اطلاع به مرجع صالح قضایی جهت رسیدگی؛
- ارائه ی مشاوره به اشخاص مشمول برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در قالب ابلاغ اصول راهنما؛
- تدوین آیین نامه های مربوط به روشها و مصادیق گزارش معاملات مالی مشکوک و اعمال موضوع این قانون و قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم جهت تصویب در هیأت وزیران و سپس ارجاع به مراجع ذی ربط؛

^۷ Financial Intelligence Unit

- تهیه برنامه‌های آموزشی در زمینه‌ی آثار زیان‌بار پولشویی و تأمین مالی تروریسم، شیوه‌های متداول در انجام جرائم مذکور و ابزارهای اثربخش در پیشگیری از آن، از طریق شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم؛
- همکاری با اشخاص، سازمان‌ها و نهادها یا دستگاه‌های دولتی و سازمان‌های مردم‌نهاد که در زمینه‌ی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم فعالیت می‌کنند؛
- همکاری و تبادل اطلاعات با مراکز مشابه در سایر کشورها، سازمان‌ها، مجامع منطقه‌ای، بین‌الدولی و بین‌المللی ذی‌ربط مطابق قوانین و مقررات.

نمودار سازمانی مرکز اطلاعات مالی

مبارزه با تأمین مالی تروریسم^۸

تروریسم در حقیقت بهره‌برداری پیش‌بینی شده و دارای برنامه‌ریزی است که از هرگونه خشونت، یا تهدید به استفاده‌ی غیرانسانی از آن توسط گروه‌ها و افراد محلی، ملی یا فراملی برای دستیابی به اهداف سیاسی و

ایدئولوژیک یا مذهبی از طریق ارباب صورت می‌گیرد. تأمین مالی تروریسم هنگامی اتفاق می‌افتد که شخصی به هر وسیله، مستقیم یا غیرمستقیم، به صورت غیرقانونی و از روی عمد و آگاهی، وجوهی را به قصد آن که تمام یا بخشی از آن جهت انجام اعمال تروریستی استفاده شود، تهیه یا جمع‌آوری نماید.

پس از حملات گروه تروریستی القاعده به برج‌های تجارت جهانی در ۱۱

سپتامبر، سازمان‌های بین‌المللی متولی مبارزه با تروریسم، اقدام به اجرای برنامه‌هایی جهت قطع جریان مالی گروه‌های تروریستی نمودند. در این راستا گروه ویژه‌ی اقدام مالی مبادرت به تدوین ۹ توصیه‌ی تازه پیرامون مبارزه با تروریسم برای کشورها نمود. سازمان ملل نیز گروه القاعده را جزء گروه‌های تروریستی اعلام کرد و اقدامات جدی و موثرتری را برای مبارزه با این گروه‌ها در دستور کار خود قرار داد. از جمله اقدامات پیشگیرانه‌ی سازمان ملل، تهیه‌ی برنامه‌هایی جهت آشنایی جامعه‌ی جهانی و سازمان‌های تجاری با اقدامات مخرب این گروه‌ها و راه‌های نفوذ و صدمات آنان به کشورهای مختلف و راه‌های جلوگیری از تأمین مالی تروریسم نیز می‌توان اشاره نمود.

منابع اصلی و الزامات بین‌المللی در مبارزه با تأمین مالی تروریسم، کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با تأمین مالی تروریسم، قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل به‌ویژه قطعنامه ۱۳۷۳ (۲۰۰۱) و سایر قطعنامه‌های مرتبط در مورد الزام کشورها مبنی بر مسدود کردن دارایی و وجوه تروریست‌ها است. همچنین گروه ویژه اقدام مالی پس از حوادث یازده سپتامبر، اقدام به انتشار استانداردهایی در قالب ۹ توصیه در زمینه‌ی مبارزه با تأمین

^۸ Countering Financing Terrorism

مالی تروریسم نمود. نقطه‌ی اشتراک سه منبع فوق، پیوستن کشورها به کنوانسیون و اجرای مقررات آن به صورت داخلی؛ مسدودسازی، ضبط و مصادره دارایی تروریست‌ها می‌باشد که در ادامه به دو مورد آن اشاره می‌گردد.

۱- کنوانسیون بین‌المللی سرکوب تأمین مالی تروریسم

در سال ۱۹۹۸ با ابتکار گروه ۸ و پیگیری دولت فرانسه، متن پیشنهادی در خصوص سرکوب تأمین مالی تروریسم به سازمان ملل متحد ارائه شد. مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۹۹ کنوانسیون فوق را به تصویب رسانید. این کنوانسیون سه تعهد عمده را بر عهده‌ی کشورهای عضو می‌گذارد: (۱) جرم‌انگاری تأمین مالی اعمال تروریستی در قوانین کیفری؛ (۲) همکاری‌های گسترده‌ی بین‌المللی با سایر اعضا در مورد ارائه‌ی معاضدت قضایی در موضوعات مرتبط با کنوانسیون؛ (۳) وضع الزاماتی در مورد نقش نهادهای مالی در کشف، گزارش و تأمین مالی اعمال تروریستی.

۲- توصیه‌های گروه ویژه‌ی اقدام مالی در مورد مبارزه با تأمین مالی تروریسم

توصیه‌های گروه ویژه چهارچوب جامع و منسجمی، دربردارنده‌ی مجموعه‌ای از تدابیر را شکل داده که کشورها باید برای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم و نیز تأمین مالی اشاعه‌ی سلاح‌های کشتار جمعی به اجرا درآورند. کشورها دارای چهارچوب حقوقی، اجرایی و مالی گوناگونی هستند و از این‌رو نمی‌توانند برای مقابله با تهدیدهای مورد نظر تدابیر کاملاً مشابهی اتخاذ کنند. بنابراین، توصیه‌های گروه ویژه مجموعه‌ای از استانداردهای بین‌المللی را مشخص می‌کند که کشورها باید از طریق اتخاذ تدابیری منطبق با شرایط خود، آن را به اجرا گذارند.

پس از واقعه‌ی یازده سپتامبر، گروه ویژه‌ی اقدام مالی واکنش سریع نشان داده و با تشکیل مجمع عمومی فوق‌العاده در شهر واشنگتن، حوزه‌ی فعالیت خود را برای رویارویی با مسائل مرتبط با تأمین مالی تروریسم و سازمان‌های تروریستی گسترش داد. این کار با تدوین هشت توصیه‌ی ویژه درباره‌ی تأمین مالی تروریسم انجام شد و در سال ۲۰۰۳، با بازنگری مجدد در توصیه‌ها، یک توصیه‌ی دیگر نیز به هشت توصیه‌ی پیشین افزوده

شد. در سال ۲۰۱۲، گروه ویژه‌ی اقدام مالی با مشارکت سازمان‌های منطقه‌ای و ناظر از جمله صندوق بین‌المللی پول و سازمان ملل، توصیه‌ها را بازنگری و به‌روزرسانی کرد. اصلاحات انجام شده ضمن حفظ ثبات و سخت‌گیری‌های لازم، تهدیدهای جدید و نوظهور را مورد توجه قرار داده و بسیاری از تعهدات قبلی را شفاف و قوی‌تر کرده است.

با توجه به این‌که تأمین مالی تروریسم یکی از مشکلات بزرگ جامعه جهانی است و نیز ارتباط نزدیک میان تدابیر ضد پولشویی و تدابیر مقابله با تأمین مالی تروریسم، در تدوین ۴۰ توصیه‌ی جدید، نقاط مشترک مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در قالب توصیه‌های عمومی ادغام شده است و چهار توصیه‌ی خاص (توصیه‌های ۵ تا ۸) به مسئله‌ی مبارزه با تأمین مالی تروریسم پرداخته است.

اقدامات ایران

در سال ۱۳۸۵ لایحه‌ی مبارزه با تأمین مالی تروریسم در دستور کار دولت قرار گرفت که آن زمان مورد توافق بیشتر دستگاه‌های اجرایی از جمله قوه‌ی قضاییه قرار گرفت. یک سال بعد کار گروه ویژه‌ی اقدام مالی اعلام کرد که اقدامات ایران در این زمینه کافی نبوده و ایران باید تأمین مالی تروریسم را جرم‌انگاری کند. پس از وقفه‌ای و در سال ۱۳۸۹، لایحه‌ی قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم به مجلس ارسال شد و در سال ۱۳۹۰ به تصویب رسید، اما در شورای نگهبان مورد تأیید قرار نگرفت. سرانجام در سال ۱۳۹۴ قانون مذکور مشتمل بر هفده ماده به تصویب رسید و دوباره در سال ۱۳۹۷ تحت عنوان قانون اصلاح قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. از آن‌جاکه مقابله با تروریسم مستلزم قطع منابع اقتصادی گروه‌ها و سازمان‌های تروریستی و مخرب می‌باشد، لازمه‌ی این کار نیاز به بسترسازی حقوقی و تقویت تدابیر قانونی و اجرایی در راستای مبارزه با شکل‌های گوناگون تأمین مالی تروریسم است. بنابراین، در تدوین این قانون سعی شده است از تجربیات بین‌المللی نیز استفاده گردد.

منابع و ماخذ:

- آشنایی با جرم پولشویی؛ معاونت آموزش قوه قضائیه؛ انتشارات جاودانه، ۱۳۸۸.
- تجلی، سیدآیت الله؛ مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در بانکها؛ انتشارات آراد کتاب، ۱۳۹۰.
- تذهیبی، فریده؛ پولشویی و روشهای مبارزه با آن؛ انتشارات جنگل، کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین المللی، ۱۳۹۱.
- رهبر، فرهاد؛ میرزاوند، فضل الله؛ پولشویی و روشهای مقابله با آن، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۷.
- قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم. مرکز اطلاعات مالی. انتشارات سرخ. ۱۳۹۹.
- نرم افزار تخصصی چندرسانه ای آموزش مبارزه با پولشویی (AML/CBT).